

KAKO MOTIVIRATI DIJETE NA UČENJE?

1. ODGOVORNOST ZA UČENJE I ŠKOLU JE NA DIJETETU

Roditelji trebaju postupno, u skladu s uzrastom djeteta, prepuštati odgovornost za školu djetetu. To znači da dijete počne samo spremati torbu za školu, brinuti o zadaći (što ima za zadaću, je li napisana ili nije), podizati knjige za lektiru iz knjižnice, navijati si sat i samo ustajati na vrijeme. Naravno da to sve neće raditi prvašić, no već tijekom prvog razreda većina bi djece mogla preuzeti brigu oko pakiranja torbe, a i veći dio brige oko svoje zadaće. Osim odgovornosti u obliku brige za svoje obveze - koje roditelj treba polako prepuštati djetetu, važno je da roditelj ima na umu da dijete ide u školu zbog sebe i da se taj stav osjeća u razgovorima koje vodi s djetetom. Iz takvog odnosa proizlazi način komunikacije i razgovora koji djetetu ne ubija volju za učenjem, već djeluje motivirajuće. Najvažnije je sljedeće:

2. SLUŠANJE UMJESTO PRIGOVARANJA I STALNIH SAVJETA

Vrlo česta, iako dobronamjerna, greška roditelja je konstantno ispravljanje, prigovaranje djetetu i dijeljenje savjeta na svakom koraku. To ometa komunikaciju na svim poljima, no vezano za školu i učenje djeca se uče da ne mogu sama riješiti problem, da to za njega/nju čine mama i tata i da je najbolje ako samo poslušaju što im je rečeno. Starija djeca često shvate da ne moraju ni poslušati, već samo šutjeti i praviti se da slušaju. Vrlo često takav odnos razvija pasivan otpor kod djece, tako da ćete čuti da kažu "Da, da, razumio sam" prije nego i završite rečenicu ili primjetiti da odsutno klimaju glavom gledajući u televizor. U tinejdžerskoj dobi taj pasivni otpor često preraste u aktivni, pa svađe i odbijanje poslušnosti postanu svakodnevice. Čak i djeca koja se ne opiru nauče da probleme rješavaju roditelji, pa smanje svoj trud. Tako u školi ne pokušavaju razumjeti gradivo, očekujući da će im to poslije objašnjavati roditelji, puštaju da im se skupljaju loše ocjene - skrivajući ih da ne bi bilo prigovaranja, prave se da razumiju i što ne razumiju da ne bi bilo kritiziranja i savjetovanja. Slušanje djeteta pretpostavlja da ne prilazimo tražeći kvar koji treba otkloniti, već sa zbiljskim interesom, dajući djetetu priliku da ispriča što mu je bitno, s ciljem da čujemo kako se dijete osjeća, što ono želi i kako mu možemo pomoći da samo riješi problem. Vrlo je važno pitati dijete što želi od nas, kakvu pomoć očekuje, te procijeniti koji dio ono može samo, a gdje zbilja mi moramo uskočiti. *Cilj roditeljstva općenito je osposobiti dijete da postane samostalna odrasla osoba, a dio toga je i samostalnost u školi, kako po pitanju učenja i brige za svoj uspjeh tako i po pitanju odnosa s vršnjacima i učiteljima.*

3. PODRŽAVATI, OHRABRIVATI, POŠTOVATI

Važno je ne razviti ili barem na vrijeme zamijeniti loše navike kritiziranja, prigovaranja, prijetnji i potkupljivanja djeteta. Umjesto toga dijete je potrebno podržavati, ohrabrivati, poštovati i vjerojavati u sposobnosti djeteta da će samo savladati probleme i uspjeti u onom što želi. To bi značilo prekrižiti u svom ponašanju izjave kao što su: "Kako ti se to moglo dogoditi?", "Ne budi glupa!", "Opet ti nemaš zadaću", "Kako to ne razumiješ!? Uključi malo mozak!", "Totalna si lijenčina!", "Ako tako nastaviš, moći ćeš biti samo smećar kad odrasteš" i slične koje djetetu ruše

samopoštovanje i samopouzdanje te demotiviraju za ikakve daljnje pokušaje. *Više razumijevanja u razgovoru, tolerancija na pogreške, usmjerenost na dijete, a ne na svoje osjećaje - važni su za djetetovu motivaciju za daljnji rad.* Djetetu je za savladavanje novog potrebna podrška i ohrabrenje te povjerenje da ono to može. Pri tome je bitno da ta podrška nije samo na riječima i nije isprazna. Nije dovoljno samo reći djetetu "Možeš ti to, vjerujem ja u tebe", osobito ne onda kad je dijete frustrirano jer mu nešto ne ide, u takvim je situacijama osim podrške potrebno poslušati u čemu je problem te zajedno s djetetom potražiti moguća rješenja. Vješti roditelji (i vješti učitelji) uvijek paze da je pri tome pomoć taman dovoljna, čim dijete dođe nadomak tome da može samo - treba ga pustiti, tako da osjeti malo prepreke i užitak savladavanja iste te nakon toga glasno primjetiti da je uspjelo, da je "skužilo" kako treba, podržati i pojačati taj trenutak. *Često se pomoć sastoji samo u tome da saslušamo dječju jadikovku, pitamo kako se osjeća i što bi mu moglo pomoći te na kraju pustimo da se dalje "pati" sa svojim gradivom - jer je to sve što dijete treba od nas.* Neka djeca zbilja ne vole određeno gradivo, npr. geometriju ili učenje godina iz povijesti - i treba im da se iskukaju. Tu uskakati kao glas savjesti koji govori "Moraš!", "Ne bi se trebao tako osjećati", "To ti je zadaća i gotovo!" - ne pomaže, čak odmaže na način da se dijete počne opirati i roditelju koji to govori te pojačava otpor prema učenju "dosadnog" gradiva. Djetetu će pomoći roditelj koji ga razumije, koji mu pokaže da zna kako mu je to teško, koji pokaže da ne zna kako bi mu pomogao, koji ponudi pomoć, ali je ne nameće. Vrlo često dijete koje osjeti suosjećanje i prihvaćanje od strane roditelja preuzima svoju odgovornost nakon što se izjeda ili kratkoročno odustane od zadatka te se vraća i nastavlja s radom. Iskreni komentari roditelja tipa: "A da ti to ne napraviš, što bi onda bilo? Ako nije strašno, pusti to.", "Ajde se ti odmori, neće to pobjeći.", ili "Joj, to mora da je gadno i ja sam mrzila učiti napamet." često dovode do toga da dijete samo počne tvrditi da mora to napraviti i da se vrati poslu s više elana.

4. REALNOST NASUPROT PERFEKCIONIZMA

Djeca koja imaju dojam da nikad nisu dovoljno dobra, da je četvorka loša ocjena i "Zašto nisi dobila 5, tako ti je malo falilo?" završe ili kao perfekcionista ili potpuno demotivirani za učenje i rad - jer "ionako neće biti dovoljno dobro". Iako su perfekcionista često uspješni u školi, to nije dobar izbor, jer ni s jednim svojim uspjehom nisu zadovoljni - jer nikad nije savršeno, a perfekcionizam je karakteristika koja često vodi u kasnijem životu prema depresiji .

5. POMOĆ JE KAD DJETETU DAMO ALATE DA MOŽE POMOĆI SAMO SEBI

Vezano za učenje to pretpostavlja više truda oko zadaća u početku - jer dijete treba naučiti kako rješavati probleme, kako analizirati, kako izvlačiti zaključke, što traži više vremena od jednostavnog davanja gotovih rješenja. No, to je način kako će dijete naučiti samo rješavati svoje zadaće i naučiti kako učinkovito učiti. Ne manje bitno je da je to način na koji će dijete naučiti da je učenje proces u kojem može osjetiti interes, znatiželju, užitak otkrivanja nepoznatog i uspjeh. Sve to dijete gubi ako mu se serviraju gotova rješenja. Uspjeh više nije djetetov, već roditeljski, a djetetu samo ostaje frustracija i osjećaj nekompetentnosti. Ako ne mogu sam, dobijam nešto zato što su mi dali gotovo rješenje ili put koji moram primijeniti, a ne znam zašto - sve to što radim gubi smisao i ulazi u kategoriju dosadnih poslova koje ne volim i ne razumijem. Pri pomaganju djetetu važno je da roditelj zna za koga to radi. Vrlo se

često takva pomoć svede na roditeljsku demonstraciju znanja ili čak na dvoboj znanja između dva roditelja - tko je u pravu i čiji način rješavanja je ispravan. Tada se dijete osjeća isključeno, objektom u cijelom događaju i izbjegavat će tražiti pomoć u sljedećoj situaciji kada mu bude potrebna. Puno je kvalitetnije kad roditelj pristupi djetetu kao partneru u rješavanju problema, postavlja pitanja koja djetetu mogu pomoći da nađe rješenje, nudi puteve koje dijete može istražiti, ukazuje na značajne točke u kojima dijete može uvidjeti gdje se krije rješenje ili greška koja mu se potkrala.

6. PRIMJER VRIJEDI VIŠE NEGO RIJEČI

Djeca koja vole učiti obično žive u domovima u kojima se znanje cijeni, u kojima roditelji dopuštaju pitanja, različita mišljenja i intelektualne rasprave. Takvi roditelji vole kad dijete traži odgovore, traži objašnjenja, daje svoje, drugačije mišljenje. Oni znaju razlikovati raspravu od svađe i cijene dobar argument bilo da su ga sami smislili ili da je stigao od djeteta. Oni s djecom rado obilaze muzeje, galerije, zoološki i botanički vrt te druga mjesta na kojima se mogu saznati nove stvari. Djeca rastu uz intelektualno stimulirajuću okolinu, knjige i roditelje koji čitaju, okupljanja odraslih na kojima slušaju zanimljive rasprave te na kojima i sami mogu iznijeti svoje stavove i biti ozbiljno saslušani. Poticanje propitivanja okoline i razloga zašto su stvari onakve kakve jesu, poticanje razmjene mišljenja i stavova, poticanje propitivanja autoriteta i traženja argumenata za i protiv određenih stavova pa i činjenica, važni su za održavanje dječje znatiželje i želje za učenjem na životu.

7. POMOZITE DJETETU DA STEKNE ZDRAVE RADNE NAVIKE

S radnim navikama se nitko nije rodio. Kao što svi bez muke ili razmišljanja ujutro operemo zube i umijemo se, tako je moguće steći i radne navike koje čine obavljanje poslova lakšim, bez muke. Najvažnije je, kako samo ime kaže, steći naviku - a to pretpostavlja ponavljanje u isto vrijeme na istom mjestu. Djetetu treba pomoći da ustali svoje vrijeme za učenje, treba imati mjesto za učenje, da usvoji ritam rada s više kratkih pauza te da se nagrađuje nakon obavljenog posla – izlaskom van s prijateljima, igranjem video igrice, odlaskom u kino ili zabavom s roditeljima. Navika ponavljanja nakon škole i svakodnevnog učenja po malo pomaže da dijete ostane uspješno u školi i kada gradivo postane teže i obimnije, a ispitivanje u školi rjeđe.

8. POTIČITE UČENJE S RAZUMIJEVANJEM

Učenje napamet čini učenje bilo kakvog gradiva nalik učenju napamet telefonskog imenika – dosadnim, teškim i besmislenim. Potičite dijete da postavlja pitanja zašto je to tako, kako je do toga došlo i da nađe smisao u onom što uči. Treba im pomoći da nađu korisnost onog što uče, kakve to ima veze s drugim već naučenim gradivom, kakve veze ima sa svakodnevnim iskustvom. To naravno pretpostavlja da oni nađu veze, a da je roditelj samo netko tko to pomaže, pogura kad zapne i opet pusti da samostalno idu dalje. Učenje ne smije biti ograničeno samo na školu ili zadaću, učenje je kontinuirano dio našeg života. Dosadne podjele na insekte i paukove, s pripadajućim razlikama postaju životne kad treba reći je li buba uhvaćena na vikendici pauk ili paličnjak. (Za one u kojima još živi znatiželjno dijete i odmah im se stvara pitanje u glavi – prebrojite noge, insekti imaju 3 para, pauci 4.) Svijet oko nas

je pun prilika za učenje, a ako ih koristimo zajedno sa svojom djecom te nudimo djeci da budu u tome aktivni, njihova znatiželja i zaključivanje će ostati budni.

9. IZBJEGNITE PRIVLAČENJE PAŽNJE POMOĆU OCJENA

Važno je da djeca redovito uživaju u društvu i pažnji roditelja. Zbog prezaposlenosti, pritiska drugih obveza, ali i dojma da su djeca već velika i da mogu sama roditelji često nemaju naviku druženja sa svojim djetetom. Dijete može puno toga samo, ali mu opet nedostaje roditeljska pažnja pa, kad dobije lošu ocjenu, osjeti puno roditeljske pažnje bilo da je ona pozitivna (u smislu brige i pomoći) ili negativna (u smislu kritiziranja, prigovaranja i tjeranja da pojačano radi te kontroliranja). Ako djetetu nedostaje pažnje, ono počinje nesvjesno tražiti pažnju kroz češće dobijanje loših ocjena. Kod djece je pravilo "Bolje i negativna pažnja nego nikakva." i iz toga proizlaze mnoge loše navike. Neki roditelji dobro uče s djetetom, kvalitetno pomažu i potiču dijete na rad, no dijete opet ne radi ništa ako roditelj ne sjedi kraj njega/nje. Prvo pravilo bi bilo – održati zajedničke aktivnosti s djetetom sve dok dijete pristaje na njih, biti redovit, imati nešto ustaljeno i to vrijeme koristiti samo za zajedničko druženje, nipošto za kritike ili ispitivanja.

10. NIJE ŠKOLA SVE U ŽIVOTU

Česta greška roditelja je da školi daju prevelik značaj. Djecu svakodnevno pitaju što je bilo u školi, ali odgovori koje traže su isključivo usmjereni na ocjene i postignuće. A u školi se događa još puno toga, prijatelji, zaljubljanja, odnosi s učiteljima, zanimljivi ili dosadni satovi... A tu su i igrice koje igraju i događaji s vršnjacima izvan škole. Sve to bi djeca rado pričala ako bi ih roditelj saslušao sa zanimanjem i bez procjenjivanja. Ako roditelja samo zanima uspjeh, oni misle: "Baš njega briga za mene, samo hoće znati koje sam ocjene dobio." Za održanje povjerenja i kvalitetnog odnosa s djetetom važno je ne ispustiti iz vida da oni imaju još života i izvan škole i ocjena. Nije uvijek točna česta roditeljska pretpostavka: "dobre ocjene = sve je u redu". Održati odnos povjerenja s djetetom, vođenje povremenih i naoko beznačajnih razgovora o igricama ili kasnije muzici i filmovima su put za zadžavanje povjerenja koje će pomoći da dijete dođe i kad bude trebalo "ozbiljan" razgovor ili pomoć kad je u problemima. Slušajući te "obične" teme pokazujemo djetetu da nam je stalo do njega i ono tako doživljava da je vrijedno i da je roditelj zainteresiran za njega/nju te će imati povjerenja i doći po pomoć kad bude stvarno važno.